

Skjulte Danmarkshistorier – afrapportering

Beskrivelse af projektet

"Skjulte Danmarkshistorier" er et ambitiøst og nyskabende museumsprojekt, der, gennem 12 dokumentarfilm skabt sammen med nutidens socialt udsatte, skal give indsigt i og tydeliggøre forskelle og ligheder på livet for nutidens og fortidens socialt udsatte.

Nutidens udsatte er filmenes eksperter. Det er dem, der formidler både deres egen historie, men også historier om fortidens indlagte på Svendborg Fattiggård. Projektet løfter skjulte historier om fattigdom i Danmark frem i lyset, og bringer nye perspektiver ind i debatten om fattigdom før og nu.

Deltagelsen i projektet har givet de udsatte brugere en oplevelse af, at de kan bidrage, og at deres historie anerkendes og værdsættes som værende en essentiel del af noget, som vil skabe indsigt. Det har givet dem en oplevelse af, at deres unikke viden har værdi for det omgivende samfund.

"Skjulte Danmarkshistorier" er blevet til i et samarbejde mellem Danmarks Forsorgsmuseum, Forsorgscenter Sydlyn, SAND – de hjemløses landsorganisation og Instafilm.

"Skjulte Danmarkshistorier" er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen og Nordea fonden og del af satsningen "Historier om Danmark".

Mål:

Projektet havde flere mål: "Skjulte Danmarkshistorier" skulle gennem dokumentarfilm, skabt sammen med nutidens socialt udsatte, give danskerne indsigt i og tydeliggøre forskelle og ligheder på livet for nutidens og fortidens socialt udsatte. Filmene skulle løfte skjulte historier om fattigdom i Danmark frem i lyset og bringe nye perspektiver ind i debatten om fattigdom, hjemløshed og socialt udsatte før og nu. Filmene skulle være omdrejningspunktet for et debatskabende undervisningsforløb og en række anbefalinger til skoler, museer, vidensinstitutioner og andre som måtte ønske at lave film om tunge og tabuiserede emner.

Om projektets mål og resultater

De 12 film blev til 13 film, da det i løbet af projektet blev muligt også at producere en kort introduktionsfilm, som på to min. slår fast, hvad projektets grundtanke er. Der er derfor produceret én introduktionsfilm, tre skæbnefilm og ni temafilm.

Skæbnefilm

I de tre skæbnefilm flettes skjulte historier om fortidens og nutidens socialt udsatte og hjemløse ind i hinanden.

Mette, Eli, Henning og Richardt har alle været hjemløse og socialt udsatte. I filmene tager de seeren med på en rejse i deres egne barske og rørende historier fra Danmark i dag og med tilbage til en tid, hvor fattiggårde og arbejdsanstalter var det primære middel til bekæmpelse af fattigdom, hjemløshed og socialt udsathed.

I fortiden møder vi Albert, Rasmine og Peter, som alle har været indlagt på Svendborg Fattiggård og kæmpet en hård og ubarmhjertig kamp for at finde en plads i samfundet. Albert,

Rasmine, Peter og mange andre, nu afdøde hjemløse og socialt udsatte, har aldrig haft lejlighed til at fortælle deres historie. Med disse film forsøger vi at give en stemme til dem, der aldrig selv har haft en. Eli, Mette, Henning og Richardt er eksperter i hjemløshed og socialt udsathed. De har været der selv, stået i situationer, hvor de ikke længere kunne klare sig, og var nødt til at bede om hjælp. De har mærket konsekvenserne, og giver nu os alle et blik ind i fortidens og nutidens skjulte danmarkshistorie. Skæbnefilmene finder man her: <http://skjultedanmarkshistorier.dk/skaebner> eller på museet, hvor de kan tilgås via touchskærme i udstillingerne.

Temafilm

I de ni temafilm danner forholdene på fortidens fattiggård udgangspunkt for samtaler om livet som socialt udsat og hjemløs i Danmark i dag. Her får Henning, Mette, Eli og Richardt følgeskab af Christina, som har levet mange år som gadehjemløs. Filmernes ni forskellige temaer blev udpeget af deltagerne fra Forsorgscenter Sydfyn og SAND – de hjemløses landsorganisation. Samtalerne giver et unikt indblik i liv og hverdag for socialt udsatte danskere i Danmark i dag, og det historiske udgangspunkt for de ni samtaler giver seeren mulighed for at koble- og reflektere over fattigdom, hjemløshed og socialt udsatte før og nu. Temafilmen finder man her: <http://skjultedanmarkshistorier.dk/temaer> eller på museet, hvor de kan tilgås via touchskærme i udstillingerne.

Med filmene er det lykkedes Danmarksmuseet og de øvrige samarbejdspartnere, at tilføje nye autentiske stemmer til Danmarkshistorien, at give en stemme til dem, der aldrig selv har haft en for dermed at sætte fokus på fortællinger om mennesker, som sjældent er blevet set eller hørt. Det skaber værdi både for dem, der ser filmene, men i høj grad også for dem, der optræder foran kameraet fordi de har fået øjnene op for, at de har noget unikt at byde på, de indsigt i en verden som de færreste danskere har oplevet eller har reel indsigt i. Det er værdifuldt.

Filmene gør dybt indtryk på de mennesker, der ser dem på tværs af alder og køn, og projektets samarbejdspartnere har indtil videre udelukkende fået positiv respons.

Her kommer et par eksempler. Først fra en museumsgæst (kvinde i 60'erne), som efter at have set filmene sendte en mail til projektleder: "Jeg så alle de skjulte Danmarkshistorier i går aftes

og blev meget bevæget. Tillykke med dem! Så smukt fortalt og formidlet, virkelig et stykke forbilledlig danmarkshistorie. En fantastisk skat af historier. Det er mennesker, som jeg nok ellers ikke ville have lyttet til, men nu har jeg fået indsigt og forståelse i deres liv”.

Og fra gymnasieelever ved Kolding gymnasium - videresendt fra Kolding Stadsarkiv, som har vist filmene til en 2g klasse fra Kolding Gymnasium, som har haft et AT og innovationsforløb i historie og mediefag. Her et koncentrat af elevernes kommentarer: *”Spændende og levende at se på én, der har oplevet det selv. Det skaber en større indlevelse for tilskuerne. Den nutidige forankring gør det spændende”. ”Det viser forskelle mellem dengang og nu + det viser, at systemet i dag ikke er perfekt”. ”Meget bedre og mere interessant end en fremlæggelse eller en professor, der taler om noget, han ikke selv kender til på egen krop”.*

En af eleverne påpegede desuden, at det er godt, at det historiefaglige om fx velfærdsmodeller ikke ekspliciteres. De kan godt selv regne ud, hvad der menes. En pige fortalte, at det følelsesmæssigt fungerer rigtigt, rigtigt godt. Det fangede hende, og hun var ved at græde undervejs.

Undervisning

Udgangspunktet var at udvikle ét undervisningsmateriale, som skulle målrettes udskolingen. Det blev dog muligt at producere to undervisningsmaterialer således, at der også blev udviklet et til gymnasiet. Mere om de to undervisningsmaterialer nedenfor. Undervisningsmaterialerne findes her: <http://skjultedanmarkshistorier.dk/undervisning>

Undervisningsmateriale – gymnasium

Undervisningsmaterialet til “Skjulte Danmarkshistorier” har to overordnede formål. For det første at give indsigt i livet for fortidens og nutidens socialt udsatte. For det andet at give eleverne nogle analytiske værktøjer til at reflektere over, hvorledes fortællinger om socialt udsatte og mennesker fra underklassen skriver sig ind i en nutidig socialpolitisk dagsorden.

Fag og læreplan

Undervisningsmaterialet til “Skjulte Danmarkshistorier” henvender sig både til historie og samfundsfag. Materialet relaterer sig til kernestof og faglige mål i begge fag, og kan inddrages som supplerende stof.

Undervisningsmateriale i to dele

Første del undervisningsmaterialet består af to siders tekst og fire øvelser, der har til formål at få eleverne til at reflektere over hvilke årsager, der ligger bag de socialt udsattes situation, samt vurdere forskelle og ligheder på fortidens og nutidens offentlige forsorg. Det er i første del, at filmene skal ses.

Andel del består af fem siders tekst og to øvelser. Formålet er at give eleverne nogle teoretiske perspektiver, hvorfra de kan forholde sig analytisk til de erfaringer, de gjorde sig i første del, samt åbne op for en diskussion af “Skjulte Danmarkshistoriers” politiske implikationer. Andel del afsluttes med en øvelse, hvor eleverne skal anvende deres refleksioner og teoretiske viden.

The image is a screenshot of a website for 'Skjulte Danmarkshistorier'. At the top, there is a navigation menu with links: HISTORIER OM DANMARK, FILM, UNDERVISNING, ANBEFALINGER, OM PROJEKTET, and KONTAKT. Below the navigation, there are logos for 'NORDEA FONDEN' and 'DANMARKS FØRSØRGS MUSEUM'. The main title 'SKJULTE DANMARKSHISTORIER' is prominently displayed in white text on a dark background. Below the title, there are two main sections: 'UNDERVISNING GYMNASIE' and 'UDSKOLING'. Each section contains a short paragraph of text and a 'DOWNLOAD UNDERVISNINGSMATERIALE HER' link. The background of the website features a collage of historical and contemporary images, including a sailor in a dark uniform and a man in a light-colored jacket standing with a dog.

Undervisningsmateriale - udskoling

Til "Skjulte Danmarkshistorier" er der udviklet et gratis undervisningsmateriale til dansk- og historieundervisningen i udskoling.

Formålet med undervisningsforløbet til "Skjulte Danmarkshistorier" er at arbejde tematisk med at belyse, hvordan eleverne opfatter fattige, socialt udsatte og hjemløse i dag, og hvordan de opfatter den samme gruppe for omkring 100 år siden.

Forløbet skal tydeliggøre hvilke årsager, der var og er til, at nogle mennesker bliver marginaliseret i samfundet. I forløbet skal eleverne se film, opstille tematiske lister og producere deres eget filmede interview.

Eleven som facilitator

De 12 dokumentarfilm, vil formodentlig gøre eleverne opmærksomme på, at parallellerne mellem fortids- og nutidsskæbnerne er mange. Især årsagerne til, at personerne har levet/lever et liv på kanten af samfundet, at de er blevet hjemløse og udsatte, fremstår klart og tydeligt.

Når eleverne skal producere deres eget interview, skal de engagere mor, far eller et andet nært familiemedlem. Eleverne spørger: "Hvad forstår du ved begreberne fattig, hjemløs, socialt udsat"? Herefter viser de interviewpersonen nogle af filmene fra "Skjulte Danmarkshistorier", og stiller de samme spørgsmål som før: "Hvad forstår du ved begreberne fattig, hjemløs, socialt udsat"? Eleverne sammensætter/klipper nu før- og efterinterviewet sammen og kan formodentlig spore en udvikling i interviewpersonens viden- og eller holdning til begreberne

fattig, hjemløs og socialt udsat. Elevernes interviews vises på klassen som afslutning på forløbet.

Undervisningsmaterialerne er desuden tilgængelige på museets egen hjemmeside, på EMUs læringsportal, på <http://materialeplatform.emu.dk/> og filmene bliver inden længe inkorporeret i et forløb på www.clio.dk.

Undervisningsmaterialerne er videndelt i følgende medier/magasiner:

Noter 214, gymnasielærerforeningens blad, august 2017. Artikel om undervisningsmaterialet til gymnasiet - skrevet af projektleder.

Falihos, historielærerforeningens blad, juni 2017. Artikel om undervisningsmaterialet til udkolingen skrevet af projektleder.

Lancering

En masse gæster fyldte d. 12. marts forventningsfuldt Fattiggårdens gamle arbejdsgård op, da "Skjulte Danmarkshistorier" skulle lanceres. Nogle gæster var mere nervøse end andre. For de mennesker, som de sidste måneder havde knoklet med, at få både nutidens og fortidens og meget personlige svære historier formidlet på skærmen var særdeles spændte på at se, hvordan filmene blev modtaget af både kendte og ukendte ansigter.

Det blev en dag i anerkendelsens tegn, for utallige var de tilbagemeldinger til deltagerne om, hvor stærkt og rørende det er, at Henning, Mette, Christina, Richardt og Eli deler deres svære historier så åbenhjertigt med os alle, og deres familier, som også deltog i lanceringen, hvor åbningstalen blev holdt af Hanne Ringgaard, der er formand for Svendborg kommunes social- og sundhedsudvalg. Flere andre byrådspolitikere dukkede også op til lanceringen bl.a. Svendborgs viceborgmester Henrik Nielsen.

På Danmarks Forsorgsmuseum er vi meget stolte over dette projekt, som i den grad er tankevækkende museumsformidling med nutidsrelevans, og som er et projekt, der skal så vidt og bredt ud som muligt.

Nationalt blev der sat spot på projektet på Historiske Dage, hvor knapt 300 mennesker lyttede med, da Jeppe (projektleder) og Richardt (projektdeltager/fortæller) fortalte om "Skjulte Danmarkshistorier" på messens Blå scene.

Forankring

Danmarks Forsorgsmuseum har med "Skjulte Danmarkshistorier" opfundet sit eget DNA. Inddragelsen af socialt udsatte og tidligere og nuværende hjemløse som "alternative" eksperter kan meningsfuldt benyttes i flere forskellige formidlingssammenhænge fremadrettet. Når historier om fattige og udsatte danskere, på tværs af tid, fortælles af mennesker, som har stået lignende situationer, prøvet det på egen krop, bliver det både autentisk, stærkt og meningsfuldt.

Meget af museets fremtidige formidling vil gøre brug af dette greb, som eksempelvis kan overføres til fortællinger om børneforsorg på tværs af tid, og museet vil desuden slå på tromme for andre kulturinstitutioner invitere "alternative" eksperter ind i formidlingen.

Medieomtale

DR TV-Avisen 21.30 d. 6/2 – 2017 indslaget er ikke længere tilgængeligt på dr.dk, men kan ses her: <https://www.facebook.com/P4Fyn/videos/1229382673814354/>

DR P4-Fyn: P4-Fyn Eftermiddag d. 6/10 - 2016

DR P4-Fyn: P4-Fyn Morgen d. 23/1 - 2017

TV2-Fyn i programmet "Ugens Gæster": <https://www.tv2fyn.dk/ugens-gaester/museum-saetter-fokus-pa-nutidens-og-fortidens-skjulte-historier-om-fattigdom?autoplay=1#player>

TV2-Fyn: <https://www.tv2fyn.dk/artikel/tidligere-misbruger-vaere-arbejdsloes-er-en-kamp>

Fyens Stiftstidende både i papirudgaven og på web: <http://www.fyens.dk/kultur/Paa-fattiggaarden-Museum-saetter-ansigter-paa-hjemloeses-historie/artikel/3123386>

Fyns Amts Avis både i papirudgaven og på web: <http://www.fyens.dk/svendborg/497125-kroner-til-forsorgsmuseum-Vi-vil-lave-film-om-socialt-udsatte/artikel/3079731>

Videndeling

Projektets videndelingselement blev i projektbeskrivelsen præsenteret som en række anbefalinger til skoler, museer, vidensinstitutioner og andre som måtte ønske at lave film om tunge og tabuiserede emner. Anbefalingerne er oplistet i overskrifter på hjemmesiden, link her: www.skjultedanmarkshistorier.dk/anbefalinger .

The screenshot shows the website for 'SKJULTE DANMARKS HISTORIER'. At the top, there is a navigation menu with links for 'FILM', 'UNDERVISNING', 'ANBEFALINGER', 'OM PROJEKTET', and 'KONTAKT'. The main header includes the project title and logos for 'HISTORIER OM DANMARK' and 'DANMARKS FORSORGS MUSEUM'. The central focus is a section titled 'ANBEFALINGER' (Recommendations). Below this title, there is a paragraph explaining that the project partners have shared their experiences to help others. A list of five recommendations follows, each with a numbered icon (1-5) and a brief description. At the bottom of the list, there is a button that says 'DOWNLOAD ARTIKEL MED ANBEFALINGER HER'.

ANBEFALINGER

I forbindelse med projektet "Skjulte Danmarkshistorier" har samarbejdspartnerne gjort sig nogle værdifulde erfaringer ift. det at lave film om socialt udsatte i tæt samarbejde med de udsatte selv. Nedenfor er oplistet tre konkrete anbefalinger, som projektdeltagerne mener bør danne udgangspunkt for enhver samarbejde mellem udsatte brugere og kulturinstitutioner. Under anbefalingerne er et link til en artikel, som mere detaljeret beskriver samarbejde, erfaringer og anbefalinger.

- 1 Drag fordel af brugerens særlige erfaringer - de er en ressource
- 2 Rammene for projektet skal være klart definerede inden projektstart
- 3 Invester tid og energi i at skabe tryghed
- 4 Projektfølelsen bør være et særligt fokuspunkt - hold kontakten
- 5 Skov fokus på brugerens personlige udvælgingspotentiale

DOWNLOAD ARTIKEL MED ANBEFALINGER HER

Under de oplyste anbefalinger finder man et link til en artikel, som i detaljer uddyber hver enkelt anbefaling. Artiklen er forfattet af projektleder Jeppe Wichmann Rasmussen og leder af Forsorgscenter Sydlyn Gitte Kromann Jakobsen. Artiklen følger på rapportens næste sider.

Anbefalinger

I forbindelse med projektet "Skjulte Danmarkshistorier" har samarbejdspartnerne gjort sig nogle værdifulde erfaringer ift. dét at lave film om socialt udsatte¹ i tæt samarbejde med de udsatte selv.

I følgende artikel præsenteres en række anbefalinger, som med fordel kan danne udgangspunkt for ethvert samarbejde mellem udsatte brugere og kulturinstitutioner.

Følgende fem anbefalinger beskrives nærmere i det følgende:

- Drag fordel af brugernes særlige erfaringer - de er en resurse.
- Rammerne for projektet skal være klart definerede inden projektstart.
- Invester tid og energi i at skabe tryghed.
- Projektafslutningen bør være et særligt fokusområde - hold kontakten.
- Stort fokus på brugerens personlige udviklingspotentiale.

Drag fordel af brugernes særlige erfaringer - de er en resurse

"Jeg ser det som min opgave at bidrage med viden om, hvordan det er at leve på kanten af samfundet. Hver gang der opstår en mulighed for, at den almindelige borger kan få en større indsigt i den del af samfundet, vi arbejder med, skal den bruges. I forhold til brugernes deltagelse, så var det allervigtigste, at jeg var sikker på at de ville få mulighed for at udvikle sig ved deltagelse i projektet. På samme måde forsøger jeg altid at motivere brugerne til at deltage aktivt i deling af viden, når blot det foregår på en etisk forsvarlig måde". Gitte Kromann Jacobsen, leder af Forsorgscenter Sydfyn.

Kultur kan noget særligt ikke blot i forhold til formidling af historie før og nu, men også i forhold til at få overraskende og usandsynlige eksperter i tale. Eksperter, som kan bidrage med personlige og autentiske refleksioner, der tager vores fælles historie i retninger vi ikke havde forventet og ikke har set før. Autentisk formidling af historie kan være mange ting. I sammenhængen "Skjulte Danmarkshistorier" er de autentiske fortællere mennesker, som har været socialt udsatte. Det er tidligere misbrugere, hjemløse, tidligere anbragte, svigtede og misbrugte, men det er også mennesker, vi kan lære noget værdifuldt af.

Hvis kulturinstitutioner kan lykkes med at få mennesker med barske oplevelser fra udkanten af samfundet i tale, kan det give os nye perspektiver på historien. Det har værdi for os alle. Det gør os opmærksom på problemer, som vi måske kan løse anderledes eller anskue fra nye

¹ Socialt udsatte omtales fremefter primært som "brugere" projektets øvrige parter er "samarbejdspartnere".

vinkler, og det giver de udsatte en platform fra, hvilken de kan blive hørt og set på deres egne præmisser. Det har vi forsøgt at gøre med "Skjulte Danmarkshistorier", og det vil vi anbefale andre at gøre.

Rammerne for projektet skal være klart definerede inden projektstart

I forbindelse med "Skjulte Danmarkshistorier" blev der afholdt tre workshops à tre timer, to studiedage à fire timer, tre fortælle dage à fire timer og 10 dage med optagelser à 6-7 timer alt sammen i løbet af to og en halv måned - et ret intensivt forløb. Projektet bør ikke strække sig over længere tid. Den meget komprimerede proces betød, at projektet fyldte meget i deltagerens hverdag, som i forvejen bød på andre udfordringer. For nogle var det svært at overskue, og de sprang ret hurtigt fra.

De tre workshops blev afholdt inden for de første to uger af projektet. Den første fandt sted på Forsorgscenter Sydfyn. Grundtanken var, at der skulle opbygges tillid mellem museumsfolk, filmfolk og brugere, så samarbejdet kunne blive så frugtbar og respektfuldt som overhovedet muligt. Forsorgscenter Sydfyn var brugerens hjemmehavn, og et sted, hvor de var trygge og vant til at komme. Den anden workshop blev lagt på Danmarks Forsorgsmuseum, og den tredje fandt også sted på Forsorgscenter Sydfyn.

På projektets første workshop blev projektets samarbejdspartnere herunder brugerne fra Forsorgscenter Sydfyn og SAND præsenteret for projektet som helhed samt en procesplan. Procesplanen blev på få parametre rettet til, men de overordnede rammer forblev de samme i hele projektperioden. Der var fra start fokus på, at der skulle være tid til en høj grad af brugerinvolvering. Det var vigtigt for projektet, at det blev italesat over for deltagerne fra Forsorgscenter Sydfyn og SAND – de hjemløses landsorganisation, at "Skjulte Danmarkshistorier" var et samarbejdsprojekt, og at deres individuelle bidrag, forslag og ønsker var en helt grundlæggende del af projektet.

På den første workshop var der også sat tid af til en uformel snak om forskellige aspekter af det at leve som udsat i Danmark. Projektleder fortalte om nogle af de historiske personer, som deltagerne fra Forsorgscenter Sydfyn og SAND senere selv skulle fortælle om i de tre personbårne skæbnefilm. Herefter blev fokus rettet mod, hvilke temaer, der skulle være med i de ni små film. Alle samarbejdspartnere og projektdeltagere deltog i de tre workshops. Efter de tre workshops meldte fire brugere klart ud, at de gerne ville fortsætte og være med i filmene. En række af øvrige brugere forblev tilknyttet til projektet, men deres deltagelse var noget mere vilkårlig.

I begyndelsen kunne ændringer godt være udfordrende for brugerne og nogle sprang fra efter de første par workshops. Andre årsager var dog mere gennemgående, og det viste sig relativt hurtigt, at de, som havde de sværeste udfordringer ikke magtede at møde stabilt eller at deltage aktivt i samtalerne. Eksempelvis var det for nogle brugere meget hårdt psykisk at skulle fortælle deres historie. Lighederne mellem de fortidige og nutidige personers problemer og den generelle samtale om, hvad både de historiske personer og brugerne selv havde

gennemgået var simpelthen for meget for nogle. De meldte enten helt fra eller deltog kun, når de havde overskud til det.

De brugere, som holdt ved og forblev en del af projektet frem til dets afslutning vænnede sig i en vis udstrækning til, at planerne af og til måtte ændres med ret kort varsel, og mødte konsekvent op i god tid til alle aktiviteter. De tog ansvar for at afklare mødetidspunkterne, hvis de var usikre på tid og sted og deltog aktivt i alle dele af projektet. De håndterede de krav og forventninger, der blev stillet til dem. Nogle har dog givet udtryk for, at sene ændringer i tidsplanen godt kunne være stressende og påvirkede dem - nogen mere end andre. Det har været en hård, men også meget værdifuld proces for brugerne.

Investert tid og energi i at skabe tryghed

Det er en god ide på forhånd at gøre sig klart, hvad man vil med de erfaringer og historier som udsatte brugere kommer med. Et værdifuldt samarbejde er i denne sammenhæng, også betinget af, at man i projektet giver sig den fornødne tid til bare at lytte. Der skal være tid til at samtale og lytte uden andet eksplicit formål end at samtale og lytte. Det skaber tryghed. Ambitionen var på forhånd at have 10 deltagende brugere fra Forsorgscenter Syd-fyn med på de første tre workshops, hvor temaer og retning skulle defineres. Herefter var ideen gradvist at blive enige om, hvilke tre personer, som skulle være aktive i hele projektperioden og dermed være filmenes hovedpersoner/fortællere. Vi endte med fire: Henning, Mette, Eli og Richardt. Henning, Mette og Eli kendte hinanden fra Forsorgscenter Syd-fyn, Richardt som er fra København og lidt ældre end de andre fandt meget hurtigt ind i gruppen rent socialt. På forhånd havde vi ikke en chance for at regne ud, hvordan dynamikken i gruppen ville være, men vi kan konstatere, at gruppens sammenhold var en vigtig drivkraft i projektet. De kunne spejle sig i hinandens problemer og var meget forstående og lyttende. De blev meget hurtigt trygge ved hinanden og ved projektleder og filmfolk.

Projektdeltager/bruger Mette Løjmann Hansen siger: *"Det har givet mig mulighed for at se, at jeg ikke er den eneste, der har det svært, og at andre også kan føle sig forkerte, og så har det været en måde at bearbejde nogle ting, som har været begravet rigtig længe."*

Det skabte også stor tryghed, at der igennem den første halvdel af projektet konstant var en ansat fra Forsorgscenter Syd-fyn tilstede og en som de fleste deltagere i forvejen kendte rigtig godt.

Projektafslutningen bør være et særligt fokusområde

Som afslutning på "Skjulte Danmarkshistorier" arrangerede Danmarks Forsorgsmuseum en lancering/premiere på museet. Det var i høj grad en dag, hvor de deltagende brugere var hovedpersoner. Under åbningsceremonien, hvor der var taler ved projektleder og ved formanden for Svendborgs social- og sundhedsudvalg, blev brugerne hyldet for deres uundværlige, ærlige og stærke bidrag til projektet. I denne forbindelse fik de tildelt

æresmedlemskaber til museet, så de altid kan komme på besøg og tage de gæster med, de vil, uden beregning. Under premieren på de 12 film, som er projektets primære produkt, fortalte brugerne selv om deres oplevelser med projektet og stillede sig til rådighed for publikum, som stillede spørgsmål og fik svar. Det var en stor dag for brugerne, et vigtigt punktum for projektet og en fortjent anerkendelse som brugerne har taget med sig i deres videre liv. Alle brugerne besøger flittigt museet og holder kontakten til de øvrige samarbejdspartnere og hinanden. Disse elementer bør ikke underkendes, da der efter afslutningen på så intensivt et forløb kan blive meget tomt.

Stort fokus på brugernes personlige udviklingspotentiale

Det var meget positivt for brugerne, at blive mødt med helt almindelige forventninger uden fokus på deres sociale problemer som andet end en værdifuld erfaring, der kunne bidrage positivt til projektets tyngde og den historie, der skulle fortælles. Det at blive mødt på denne måde, gav brugerne en viden og erfaring som de kan bruge fremadrettet.

Det betød meget for brugerne, at projektet tilbød dem en mulighed for, at blive hørt og bidrage aktivt til udviklingen af et produkt, som har værdi for andre. Oplevelsen af at blive hørt, set og taget alvorligt som menneske kan virke banal, men det kan ikke understreges nok, hvor stor betydning det havde for brugerne. Deres særlige erfaringer er en resurse. De kan være en essentiel del af noget som andre skal drage nytte- og blive klogere af. Den erkendelse bør være et grundelement i ethvert projekt, der søger at engagere udsatte brugergrupper i deres arbejde.

Projektdeltager/bruger Richardt Aamand siger: *"Jeg synes, det har meget stor betydning, at vi får sat fokus på, hvor langsomt det egentlig er gået med udviklingen, og hvorfor er det egentlig så svært for politikerne at se, at det går da helt skævt det her. Jeg ved ikke, om der er politikere, der ser det her, men det håber jeg da. Det har også været terapeutisk faktisk, altså vi har mange samtaler, som er gået meget dybt, og som har været meget forløsende og eftertænksomme.*

Brugerne har efter eget udsagn fået følgende ud af deltage i projektet:

- En følelse af fællesskab med andre
- Styrkede sociale kompetencer
- Mere åbne og mindre bange for at fortælle deres egen historie
- Bevidsthed om at andre har en historie de kan kende noget af sig selv i
- Bevidsthed om at andre kan lære noget af deres historie
- Styrket selvværd
- Et netværk, der forstår deres problemer

Projektdeltager/bruger Henning Christensen siger: *"Det har givet mig stof til eftertanke. Gruppen i projektet består af nogle super gode mennesker, som tør at sige deres meninger."*

Brugerne har efter projektets afslutning fået en særlig status i miljøet omkring dem. De møder stor respekt og anerkendelse for deres indsats. Deltagelsen har givet dem et stort løft og bidraget til deres personlige udvikling.

Projektet har med al tydelighed vist, at når formålet giver mening og samtidig kan skabe reel værdi for brugerne selv og andre, motiveres brugerne til at gøre en indsats, de får mere tro på, at forandring er mulig, og på at de selv har noget værdifuldt at bidrage med. Denne metode åbner op for muligheden for at komme i beskæftigelse, og den øgede viden omkring dette kan måske bruges ift. udviklingen af særlige kulturelle beskæftigelsestilbud.